

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ кандидата:
Крстинић Далибора, Тема: „Накнада штете настале извршењем кривичних дела против имовине“.

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе од 29.01.2018. године, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану кандидата Далибор Крстинић под називом „Накнада штете настале извршењем кривичних дела против имовине“. Докторска дисертације је пријављена</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Проф. др Небојша Шаркић, редовни професор, грађанскоправна ужа научна област, изабран у звање 2004. године, запослен на Правном Факултету, Универзитета Унион у Београду, председник Комисије.</p> <p>Проф. др Жељко Бјелајац, редовни професор, кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2013. Године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ментор и члан Комисије.</p> <p>Проф. др Милан Почуча, редовни професор, грађанскоправна и привредноправна ужа научна област, изабран у звање 2017. Године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, коментор и члан Комисије</p> <p>Доц. др Ненад Бингулац, доцент, кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2015. Године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду – Члан Комисије</p> <p>Доц. др Јоко Драгојловић, доцент, кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2016. Године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду – Члан Комисије</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Далибор (Мирко) Крстинић</p>
<p>2. Датум рођења, општина, Република: 20.03.1986. Сисак, Р. Хрватска</p>
<p>3. Претходно стечено звање (датум и место одбране): Мастер Правник, 15.07.2013. Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду.</p>
<p>4. Научна област из које је претходно стечено звање: Право</p>
<p>5. Приказ стручних, научних радова (по категоријама):</p> <p>1. Д. Крстинић, Н. Бингулац, Ј. Драгојловић, Criminal and civil liability for environmental damage, Economics of agriculture, The Balkan Scientific Association of Agrarian Economists Belgrade, Institute</p>

of Agricultural Economics Belgrade and Academy of Economic Studies Bucharest (Romania), LXIV, pp. 1161 - 1176, 0352-3462, 338.43:63, 2017. (M24)

2. J. Драгојловић, Д. Крстинић, Evropski standardi u borbi protiv visokotehnološkog kriminaliteta i njihova implementacija u zakonodavstvu Republike Srbije, Evropsko zakonodavstvo, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 14, 51, pp. 92 - 103, 1451-3188, 343.533::004(497.11), 2015. (M51)
3. Павловић, Д. Крстинић, National security in Serbia - De lege lata et de lege Ferenda, International Scientific Conference, Researching security: Approaches, Concepts and polices, Faculty of Security in Skopje, 978-608-4532-71-2. - Т. 4., Ohrid, Skopje, 2. - 3. Jun, 2015 (M33)
4. М. Роџића, Д. Крстинић, Rešavanje problema nezaposlenosti na teritoriji AP Vojvodine – odgovor na socijalna raslojavanja uzrokovana novom globalnom recesijom: nezaposlenost i porodica – međusobni odnos, Rešavanje problema nezaposlenosti na teritoriji AP Vojvodine – odgovor na socijalna raslojavanja uzrokovana novom globalnom recesijom, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, pp. 71 - 81, 978-86-6019-041-5, Novi Sad, 2014. (M63)
5. С. Почуча, Д. Крстинић, Historical Development of Life Insurance, Pravo - teorija i praksa, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, 30, 4/6, pp. 25 - 34, 0352-3713, 2013. (M53)
6. Д. Крстинић, Криминолошки и кривичноправни аспекти малолетних учинилаца кривичних дела, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад (M72)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Накнада штете настале извршењем кривичних дела против имовине“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација има укупно 329 страна. Она се састоји од уводног дела, дванаест поглавља, закључних разматрања, списка коришћене литературе, прописа и пресуда, прилога и табела.

УВОД

Значај теме и потреба за истраживањем

Предмет и циљ истраживања

Хипотезе истраживања

Методологија научноистраживачког рада

ПРВИ ДЕО

I ГЛАВА

1. ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ПРИЧИЊЕНЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ

1.1. Првобитна заједница

1.2. Период робовласништва

1.3. Феудализам

1.4. Средњовековно право Србије

1.5. Период првих грађанских и кривичних кодификација

1.6. Период након Првог светског рата

II ГЛАВА

2. НАКНАДА ШТЕТЕ У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

2.1. Проузроковање штете

2.1.1. Одговорност више лица за исту штету

2.2. Основи одговорности за накнаду штете

2.2.1. Одговорност по основу кривице

2.2.2. Одговорност за другог

2.2.3. Одговорност предузећа и других правних лица према трећим

- 2.2.4. Одговорност за штету од опасне ствари или делатности
- 2.2.5. Одговорност за штету причињену кривичним делом службеног лица
- 2.3. Посебни случајеви одговорности
 - 2.3.1. Одговорност за штету услед терора, насиља, демонстрација или јавних манифестација
 - 2.3.2. Одговорност организатора приредби
 - 2.3.3. Одговорност због ускраћивања неопходне помоћи
 - 2.3.4. Одговорност у вези са обавезом закључења уговора
 - 2.3.5. Одговорност у вези са вршењем послова од општег интереса
- 2.4. Материјална штета
 - 2.4.1. Врсте накнаде материјалне штете
 - 2.4.2. Обим накнаде материјалне штете
 - 2.4.3. Накнада материјалне штете у случају смрти, телесне повреде и оштећења здравља
 - 2.4.4. Накнада материјалне штете у случају повреде части и ширења неистинитих навода
- 2.5. Нематеријална штета
 - 2.5.1. Видови накнаде нематеријалне штете
 - 2.5.2. Правична новчана накнада
- 2.6. Облици накнаде нематеријалне штете
 - 2.6.1. Накнада нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед умањења животне активности
 - 2.6.2. Накнада нематеријалне штете због претрпљених физичких болова
 - 2.6.3. Накнада нематеријалне штете због претрпљеног страха
 - 2.6.4. Накнада нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед наружености
 - 2.6.5. Накнада нематеријалне штете због смрти блиског лица
 - 2.6.6. Накнада нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неосноване осуде и неоснованог лишења слободе
 - 2.6.7. Накнада нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде части и угледа
 - 2.6.8. Накнада нематеријалне штете због претрпљених душевних болова у случају кажњиве обљубе или блудне радње или неког другог кривичног дела против достојанства личности и морала
 - 2.6.9. Накнада нематеријалне штете због повреде слободе или права личности

III ГЛАВА

3. НАКНАДА ШТЕТЕ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

- 3.1. Штета у англоамеричком праву
 - 3.1.1. Америчко право
 - 3.1.2. Енглеско право
- 3.2. Штета у континенталном праву
 - 3.2.1. Немачко право
 - 3.2.2. Француско право
 - 3.2.3. Италијанско право
 - 3.2.4. Аустријско право
 - 3.2.5. Хрватско право

ДРУГИ ДЕО

IV ГЛАВА

4. ИМОВИНСКИ КРИМИНАЛИТЕТ

- 4.1. Карактеристике имовинског криминалитета
- 4.2. Деоба имовинског криминалитета

4.3. Карактеристике имовинског криминалитета према кривичном закону

V ГЛАВА

5. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- 5.1. Заједничке карактеристике кривичних дела против имовине
- 5.2. Поједина кривична дела против имовине према Кривичном закону РС
 - 5.2.1. Крађа и тешка крађа
 - 5.2.2. Разбојничка крађа и разбојништво
 - 5.2.3. Утаја
 - 5.2.4. Превара
 - 5.2.5. Одузимање, оштећење и уништење туђе ствари
 - 5.2.6. Неовлашћено коришћење туђег возила
 - 5.2.7. Изнуда
 - 5.2.8. Уцена
 - 5.2.9. Зеленаштво

VI ГЛАВА

6. НАКНАДА ШТЕТЕ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- 6.1. Накнада штете у кривичном праву
 - 6.1.1. Веза између одузимања незаконито стечене имовинске користи и накнаде штете
- 6.2. Имовинскоправни захтев
 - 6.2.1. Активна легитимација
 - 6.2.2. Законски основ
 - 6.2.3. Поступање суда са имовинскоправним захтевом
 - 6.2.3.1. Усвајање
 - 6.2.3.2. Одбијање
 - 6.2.4. Упућивање на парнични поступак

VII ГЛАВА

7. ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА НАКНАДЕ ШТЕТЕ ПРИЧИЊЕНЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ

- 7.1. Рокови застарелости потраживања
- 7.2. Застарелост потраживања накнаде штете – члан 376 ЗОО
- 7.3. Застарелост потраживања накнаде штете причињене кривичним делом – члан 377 ЗОО
- 7.4. Дилеме у вези са применом привилегованог рока застарелости потраживања накнаде штете према сваком одговорном лицу
- 7.5. Постојање кривичног дела као претходно питање

VIII ГЛАВА

8. ПОЛОЖАЈ ОШТЕЋЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

- 8.1. Међународни документи о жртви кривичног дела
- 8.2. Англоамеричко право
 - 8.2.1. Енглеска
 - 8.2.2. Сједињене Америчке Државе
- 8.3. Континентално право
 - 8.3.1. Француска
 - 8.3.2. Немачка
 - 8.3.3. Швајцарска
 - 8.3.4. Хрватска

8.4. Стразбуршки стандарди о положају оштећеног у кривичном поступку

IX ГЛАВА

9. ПОЛОЖАЈ ОШТЕЋЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

9.1. Процесна права оштећеног у кривичном поступку

9.2. Процесна права жртве у кривичном поступку

9.3. Мере процесне заштите

9.3.1. Посебно осетљив сведок

9.3.2. Заштићени сведок

X ГЛАВА

10. ОДМЕРАВАЊЕ НАКНАДЕ ШТЕТЕ ПРЕМА ВРЕДНОСТИ КОЈУ ЈЕ ИМАЛА ЗА ОШТЕЋЕНИКА

10.1. Начело интегралне накнаде и одмеравање накнаде стварне штете

10.2. Природа правила о одмеравању накнаде према вредности коју је ствар имала за оштећеника

10.3. Одговорност за другога

10.4. Постојање умишљајног кривичног дела као претходно питање

ТРЕЋИ ДЕО

XI ГЛАВА

11. РЕСТОРАТИВНА ПРАВДА

11.1. Појам ресторативне правде

11.2. Развој идеје ресторативне правде

11.3. Основни принципи ресторативне правде

11.4. Модели ресторативне правде

11.5. Разлике између ресторативне и ретрибутивне правде

11.6. Ресторативна правда и кривичноправни систем у Србији

11.6.1. Кривично законодавство

11.6.2. Законик о кривичном поступку

ЧЕТВРТИ ДЕО

XII ГЛАВА

12. ИСТРАЖИВАЊЕ

12.1. Опис узорка

12.2. Статистички подаци

12.3. Резултати и дискусија

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОЗИ

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

У **уводном делу** кандидат дефинише проблем, предмет и циљеве истраживања. Такође, кандидат наводи методе које ће бити коришћене приликом истраживања и поставља хипотезе. Предмет овог истраживања представља изучавање накнаде штете која је настала извршењем кривичних дела против имовине. Извршењем кривичног дела могу настати и одређене грађанскоправне последице, које се по правилу огледају у настанку штете, што је посебно изражено код кривичних дела против имовине, где самим извршењем кривичног дела нужно настаје и одређена материјална штета. У овим ситуацијама кривично дело истовремено представља и грађанскоправни деликт, па из тога и извире право оштећеног да поред казног захтева постави и свој имовинскоправни захтев. Сходно наведеном циљу истраживања јесте да се кроз теоријску анализу прати развој института накнаде штете настале извршењем кривичних дела против имовине кроз историју до данашњих дана, у нашој држави и у другим кривичноправним системима. При томе је кандидат посебан акценат ставио на анализу накнаде штете како са аспекта грађанског права, тако и са аспекта кривичног права, а све у циљу заштите оштећених. Из наведеног је произашао и циљ који сагледава положај и улогу оштећених у кривичном поступку који се води за неко од кривичних дела против имовине. У складу са предметом и циљем истраживања дефинисане су следеће хипотезе:

X1 – За највећи број кривичних дела против имовине долази до накнаде штете у парници, а не у кривичном поступку. X2 – Број кривичних дела против имовине је у фази опадања. X3 – Институт имовинскоправног захтева је присутан у судској пракси. X4 – Правна решења у нашем законодавству у потпуности омогућавају накнаду штете оштећеном. X5 – Положај оштећеног и жртве нису на исти начин регулисани у Закону о кривичном поступку.

Свеобухватност и значај истраживања које се односи на поменуту тему су захтевале коришћење различитих метода. Основне методе које је кандидат користио у раду за потребе ове докторске дисертације су:

- историјски метод,
- нормативни метод,
- компаративни метод,
- анализа и синтеза,
- анализа садржаја и
- дескриптивни метод.

Коришћење историјског метода омогућиће сагледавање настанка накнаде штете причињене кривичним делом, њену генезу, развој и мењање од првобитне заједнице до данас. Нормативном методом ће нарочит нагласак бити стављен на анализу законских прописа који се односе на проучавану материју, и то нарочито Закона о облигационим односима, Кривичног законика и Законика о кривичном поступку. Коришћењем компаративног метода утврдиће се сличности и разлике које се односе на накнаду штете у англоамеричком и континенталном праву, као и положај оштећеног у кривичном законодавству различитих правних система. Анализом ће се постепено рашчланити, односно разложити основни појмови који чине предмет истраживања, док ће се методом синтезе систематизовати теоријско знање у јединствену целину. У том смислу, најпре ће се анализирати појмови који се односе на накнаду штете, а затим појмови који се тичу кривичних дела против имовине како би се синтезом сумирала теоријска сазнања о проучаваној теми. Анализом садржаја биће анализирани релевантни извори информација (актуелна литература) која за предмет има проучавану тематику, а нарочито извори који представљају резултат рада судских органа, односно пресуде, решења и ставови ових органа. Наведени извори допринеће продубљивању проучаване тематике, што уједно представља и сврху ове дисертације. Коришћење дескриптивне анализе допринеће стварању свеобухватне слике о проучаваној материји и употпунити слику о предмету истраживања.

У првој глави докторске дисертације под називом „**Историјски осврт на накнаду штете причињене кривичним делом**“ кандидат изучава развој накнаде штете причињене кривичним делом од првобитне заједнице до савремених кодификација. У оквиру овог поглавља кандидат долази до сазнања да су правила о накнади штете причињене кривичним делом најпре била регулисана обичајним правом које су чланови одређеног друштва сматрали исправним и као такво су га и прихватили У оквиру овог поглавља биће анализирани историјскоправни извори из овог временског периода са нагласком на изучавану тематику. У том смислу кандидат је анализирао Ур-Намуов законик, Хамурабијев законик, Хетитски законик, Гортински законик, римски закон *Lex Aquila*, Закон дванаест таблица, Јустинијанове кодификације Салијски закон Посматрано кроз историјску призму обавеза накнаде штете је дуго имала казнени карактер. Кандидат је анализирао развој тих кривичних санкција кроз средњи век и феудализам, све до стварања различитих правних система у континенталном и англосаксонском праву. При томе је кандидат нарочит нагласак ставио на средњовековну Србију, и најзначајнији и најважнији извор средњовековног права Душанов законик. Затим је анализирао прве грађанске кодификације почвши од Француског грађанског законика (1804), Аустријског грађанског законика 1811. године, Општег имовинског законика за Црну Гору 1888, Немачког грађанског законика 1896. године и 1844. Грађанског законика за Књажевство Србије. Након тога кандидат је направио осврт и на стање законодавства из проучаване материје у периоду након Првог светског рата.

У другој глави докторске дисертације под називом „**Накнада штете у грађанском праву Републике Србије**“ кандидат је анализирао појам штете, материјалне и нематеријалне, као врсте одговорности за причињену штету, са посебним акцентом и на тзв. посебне случајеве одговорности . У оквиру ове главе кандидат анализира и врсте накнаде материјалне штете која се састоји у реституцији, односно повраћају у предштетно стање. Посебно обрађује реституцију која може да има два основна облика – натурална реституција и новчана реституција. Бави се питањима обима накнаде штете, као и питањима накнаде штете које су настале у различитим околностима. Такође кандидат обрађује и видове нанане нематеријалне штете анализирајући облици нематеријалне штете који су таксативно су наведени у ЗОО.

У трећој глави докторске дисертације под називом „**Накнада штете у упоредном праву**“ кандидат је анализирао накнаду штете у упоредном законодавству, односно на који начин је овај институт уређен у другим законодавствима. На основу анализе накнаде штете у упоредном законодавству сагледали смо на који начин је она прописана како у англоамеричком правном систему, тако и у европскоконтиненталном правном систему, те је на тај начин указано на предности појединих законодавних решења. У оквиру англоамеричког правног система, питање накнаде штете је сагледано кроз законодавна решења Сједињених Америчких Држава и Енглеске, док је у оквиру европскоконтиненталног правног система сагледано кроз законодавна решења Немачке, Француске, Италије, Аустрије и Републике Хрватске.

У четвртој глави докторске дисертације под називом „**Имовински криминалитет**“ кандидат је обрадио основне појмове и институте везане за имовински криминалитет. Наиме, реч је о кривичним делима која спадају у општи, класични криминалитет, а позната су од најстаријих времена, од самог настанка државе и права уопште и налазе се у структури свих савремених кривичних закона. Стога је кандидат нарочиту пажњу посветио општим карактеристикама имовинског криминалитета .

За потребе истраживања у оквиру пете главе под називом „**Кривична дела против имовине у Републици Србији**“ кандидат је анализирао заједничке карактеристике кривичних дела против имовине, а нарочит акценат је ставио на поједина кривична дела против имовине према Кривичном законнику Републике Србије и на основне карактеристике сваког од њих и то: крађа и тешка крађа, разбојништво и разбојничка крађа, утаја, превара, одузимање, оштећење и уништење туђе ствари, неовлашћено коришћење туђе возила, изнуда, уцена и зеленаштво.

Следеће поглавље носи назив „**Накнада штете у кривичном праву Републике Србије**“. Прописивање, изрицање и извршење казни и других врста кривичних санкција има приоритетни циљ заштиту друштвених добара

и вредности од свих облика привређивања и угрожавања. У остварењу тог задатка надлежни органи кривичног правосуђа примењују адекватне врсте и мере кривичних санкција. Поред навођења и анализе кривичних санкције према Кривичном закону кандидат анализира и веза између одузимања незаконито стечене имовинске користи и накнаде штете. Такође кандидат посебно анализира институт имовинскоправног захтева који карактерише сложеност јер суд поред норми кривичног права примењује и норме грађанског права.

У седмом поглављу под називом „**Застарелост потраживања накнаде штете причињене кривичним делом**“ кандидат анализира питања која су у вези са застарелашћу. ЗОО прописани су различити рокови застарелости за поједине врсте потраживања. Прецизније, Закон познаје четири различита рока застарелости – од десет, пет, три и једну годину. Такође у оквиру овог поглавља кандидат анализира застарелост потраживања накнаде штете прописане чланом 376 ЗОО и застарелост потраживања накнаде штете причињене кривичним делом прописане чланом 377 ЗОО. При томе кандидат нарочиту пажњу повећује дилемама које су у вези са применом привилегованог рока застарелости потраживања накнаде штете према сваком одговорном лицу, а које су присутне у судској пракси и спорно питање које се појављује у пракси наших судова да ли се продужени рок застарелости потраживања накнаде штете може применити уколико постојање кривичног дела којим је проузрокована штета није утврђено правноснажном кривичном пресудом.

У осмом поглављу под називом „**Положај оштећеног у кривичном поступку**“ кандидат је најпре анализирао међународне документе којима је предвиђена заштита жртава у кривичном поступку. Затим је кандидат анализирао положај оштећеног у упоредном законодавству, односно у англоамеричком правном систему и у европскоконтиненталном правном систему, те је на тај начин указано на предности појединих законодавних решења. У оквиру англоамеричког правног система, питање положаја оштећеног у кривичном поступку је сагледано кроз законодавна решења Сједињених Америчких Држава и Енглеске, док је у оквиру европскоконтиненталног правног система сагледано кроз законодавна решења Немачке, Француске, Италије, Швајцарске и Републике Хрватске. С обзиром на релевантност одредби Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода кандидат је нарочито обрадио релевантне одредбе ове конвенције које се тичу положаја оштећеног у кривичном поступку.

У деветој глави под називом „**Положај оштећеног у кривичном поступку у Републици Србији**“ кандидат је обрадио процесни положај оштећеног у кривичном поступку. У том смислу кандидат је указао на константно унапређење и побољшање положаја оштећеног као самосталног кривичнопроцесног субјекта. Временом су, изменама и допунама кривичнопроцесних одредаба, оштећеном признавана одређена нова права и овлашћења или су постојећа проширивана. Такође кандидат је представио процесни положај оштећеног, као и посебно осетљивог и заштићеног сведока по најновијем Закону о кривичном поступку из 2014. године.

У десетом поглављу под називом „**Одмеравање накнаде штете према вредности коју је имала за оштећеника**“ кандидат наглашава да се за одмеравање накнаде штете примењују различита мерила, и то у зависности од тога о каквим оштећеним добрима је реч. Тако се нпр. једно мерило примењује приликом обештећења оштећеног који је претрпео материјалну штету, друго када је у питању телесно оштећење или пак оштећење које је на неком неимовинском добру. Наведену разлику кандидат детаљно анализира како са аспекта теорије тако и са аспекта судске праксе.

У оквиру једанаестог поглавља под називом „**Ресторативна правда**“ кандидат образлаже читав низ различитих размишљања о другачијем положају жртве у кривичноправном систему, јер ресторативна правда у суштини, представља покушај проналажења различитих алтернатива за класичне кривичноправне и кривичнопроцесне концепције. Ове алтернативе тичу се процесног положаја жртве, али и алтернативних санкција за учиниоца. Такође кандидат анализира појам ресторативне правде, њен развој, основне принципе и најзаступљеније моделе. Кандидат је анализирао и увођење принципа ресторативне правде у кривичноправни систем у Републици Србији.

У оквиру следећег поглавља под називом „**Истраживање**“ кандидат описује узорак, приказује статистичке податке

у оквиру којих су анализиране пресуде из одређених категорија кривичних дела против имовине, као и пресуде које садрже одлуке о имовинскоправном захтеву. У оквиру овог поглавља, кандидат на основу података Основног суда у Новом Саду приказује је и број поднетих оптужних предлога у периоду од 2014. до 2017. године.

У **закључку** кандидат је указао на све битне ставове и сазнања до којих је дошао, а који произилазе из раније обрађених целина. Наиме, кандидат је изложио резултате истраживања који су предмет докторске дисертације односно, указао да ли су постављене хипотезе потврђене или не, да ли су циљеви остварени и да ли истраживање има или нема научну и друштвену оправданост.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Комуникација међу друштвима и појединцима често је стварала непријатељске односе и сукобе, што је доводило до крвне освете. При томе је долазило до стварања атмосфере друштвене несигурности и економске нестабилности. Може се закључити да се временом дошло до сазнања да овакву врсту реакције треба превазићи новим и другачијим кривичноправним институтом који би крвну освету заменио адекватнијим начином сузбијања криминалног понашања. Последице би тај начин сузбијања допринео и стварању повољнијих друштвених односа. Стога је стварање новог облика реакције на криминална понашања појединаца у форми композиције значила и почетак прве фазе у развоју система имовинских кривичних санкција.

Ипак, појава композиције не укида постојање крвне освете, зато што оштећена страна бира начин задовољавања моралне сатисфакције. С друге стране, може се закључити да је еволуција реакција на криминалитет ипак била више наклоњена прогресивном систему композиције. Томе је свакако допринело и јачање елемената државности над племенским уређењем. Прецизније, дошло је до наметања правних обавеза на мирене чиме се та обавеза претвара у правно регулисану институцију.

Наиме, прве робовласничке државе су се у већој мери трудиле да ограниче крвну освету, а временом и да је у потпуности укину и да институционализују композицију као имовинску казну.

У средњем веку, тј. периоду феудализма, кривично право се развијало споро, али је ипак напредовало. Релевантна карактеристика читавог овог периода била је класност у систему кажњавања, која је у основи водила рачуна о припадности класи учиниоца деликта и оштећеног деликтом.

Током феудализма долази до стварања различитих правних система у континенталном и англосаксонском праву. Тако се нпр. континентални правни систем развио под утицајем римског права и познаје кодификације, док се англосаксонски развио уз незнатан утицај римског права и не познаје кодификације. У англосаксонском праву основни творац права, тј. закона, био је суд, а у континенталном праву највиши законодавни орган је био владар.

Кодификацији грађанског и кривичног права у европским државама претходиле су значајне друштвено-економске промене. Може се рећи да је успешно остварење првих буржоаских револуција имало позитиван утицај и на грађанско и на кривично право, нарочито на казни систем. Вођење рачуна о индивидуализацији погодновало је имовинским казнама, зато што истичу у први план имовинско стање као основ и користољубље као мотив.

Истражујући систем правних норми, у чијој се структури налазе норме принудног карактера, дошло се до закључка да оне садрже правила којима се регулишу услови под којима се између оштећеног и одговорног лица због наступања штете успоставља грађанскоправни однос, тј. однос одговорности за штету. На основу тог односа оштећени има право да захтева накнаду за штету коју је претрпео, а одговорно лице је у обавези да ту штету надокнади.

Анализирајући развој института одговорности за штету дошли смо до закључка да су схватања о одговорности најпре била заснована на идеји о погрешци, скривљеном поступку одговорног лица који оштећени мора доказати, јер у супротном, тј. без доказне погрешке, нема ни одговорности. Временом је терет доказивања кривице пребачен на штетника.

Објективизација субјективне одговорности започета је у XIX веку законским решењима којима се напушта грађанска одговорност која је заснована на аналогним правилима кривичне одговорности. У том периоду се врши разграничење грађанске одговорности за штету од кривичне одговорности и уводе се правни стандарди пажње, а пенални принцип накнаде штете замењује реститутивни. Даљи процес објективизације субјективне одговорности настављен је тако што се принцип доказане кривице штетника замењује принципом претпостављене кривице, а терет доказивања преноси се са оштећеног на штетника. Полази се од претпоставке да је штетник крив за насталу штету, али је кривица релативна, што значи да се може доказати и супротно.

Наредна етапа објективизације субјективне одговорности наступила је увођењем необориве или апсолутне

претпоставке кривице, када се штетнику не оставља никаква могућност обарања претпоставке да је крив за штету. Наведено значи да се штетник не може ослободити кривице за насталу штету, него да само може доказати да је штета настала услед више силе или радње трећег лица коју он није могао ни предвидети ни отклонити. У циљу заштите оштећених од све чешћег и масовнијег деловања опасних ствари и опасних делатности уводи се претпоставка релативног карактера, што значи да је одговорном лицу остављена могућност њеног обарања контрадоказима.

Закључујемо да је основна карактеристика правног односа насталог проузроковањем штете другоме – право оштећеника да од одговорног лица захтева накнаду штете. Ово значи да штета мора да постоји и да може имати облик не само у смањењу или губитку постојеће имовине, него и у спречавању њеног повећања (материјална штета). Закон о облигационим односима усвојио је принцип права оштећеног на потпуну накнаду. Стога је одговорно лице дужно да оштећеном лицу накнади и просту, обичну штету и измаклу корист, добит, уколико постоје оба вида штете. Наведено правило се примењује и када се накнада врши у природи и када се врши у новцу.

Анализирајући видове накнаде нематеријалне штете за претрпљени бол, страх, наруженост, због смрти или инвалидитета блиског лица закључујемо да судови морају узети у обзир све неопходне елементе како би досудили правичну новчану накнаду. Сумирањем различитих облика накнаде нематеријалне штете долазимо до закључка да се поједини видови нематеријалне штете не могу генерализовати, него се мора вршити индивидуализација у зависности од конкретног случаја. У зависности од облика претрпљене штете, судови, поред примарних критеријума као што су проценат у коме је изражено телесно оштећење, код досуђивања накнаде за душевне болове због умањене животне активности морају узети у обзир старост оштећеног, његово занимање, брачни статус, услове живота итд.

У погледу ширине круга одговорности закључујемо да је поље грађанскоправне одговорности далеко шире од поља кривичне одговорности. Наиме, кривична одговорност је строго ограничена казуистиком кривичноправних прописа – превасходно се мисли на одредбе Кривичног законика, али и на друге прописе којима је предвиђена кривична одговорност – тако да изван тих прописа нема ни кривичне одговорности. У том смислу нема ни кривичног дела нити казне без конкретног законског одређења, што значи да никоме не може бити изречена ни казна нити било каква кривична санкција за дело које пре него што је учињено законом није било прописано. С друге стране, овакве, ни сличне одредбе нема у грађанском праву. Деликтне радње обухваћене су општим правилом о забрани проузроковања штете према коме је свако дужан да се уздржи од поступка којим се другоме може проузроковати штета. Наравно, то не значи да у грађанском праву нису предвиђене одређене врсте одговорности, као што су одговорност више лица за исту штету, одговорност за штету од опасне ствари или делатности и бројни случајеви одговорности о којима је било више речи у дисертацији, али је реч о уопштеним правилима која обухватају непрегледан број случајева, радњи и пропуштања којима је другоме проузрокована штета. За разлику од кривичне одговорности где су описи кривичних дела конкретизовани са унапред прописаним прецизним обележјима, на пољу грађанскоправне одговорности деликтне радње су обухваћене општим правилима, што значи да је број правних чињеница које чине подлогу ове одговорности много шири у односу на кривичну одговорност.

Када су у питању имовинска кривична дела, намера учиниоца кривичног дела да себи и другоме прибави имовинску корист је јасна. Она представља елемент кривичног дела, па се имовинска корист прибављена кривичним делом јасно и лако препознаје. Стога се може закључити да је у тим случајевима лако остварити захтев и да нико не може задржати имовинску корист која је прибављена кривичним делом. Без обзира на препознатљивост имовинске користи код ових кривичних дела, истраживањем теорије и праксе долази се до закључка да се одузимање имовинске користи ретко примењује.

Осим кривичних санкција које учиниоцима кривичних дела изричу судски органи у законом спроведеном кривичном поступку, наш законодавац познаје и посебне кривичноправне мере. Наиме, то су мере које се изричу од стране суда или настају по сили закона. Оне такође представљају принудне мере, те се у правној теорији често

истиче да су понекад по садржини и времену трајања неизвесније, па и теже него што је сама кривична санкција. Међутим, овде није реч о кривичним санкцијама иако су и оне последица извршеног или покушаног кривичног дела, него се ради о „посебним” кривичноправним мерама, како их назива Кривични законик. Овај Законик познаје одузимање имовинске користи прибављене кривичним делом, док посебан Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела из 2013. године познаје и одузимање имовине проистекле из кривичног дела.

Имовинска корист која је стечена кривичним делом дуго времена се није одузимала неком посебном мером која би у ту сврху била посебно предвиђена у кривичном законодавству. Током периода развоја кривичног права функцију ове мере вршила је пре свега новчана казна или конфискација имовине. Ова функција се делимично остваривала и кроз могућност заплене предмета стечених кривичним делом, па и кроз могућност да оштећени од учиниоца кривичног дела захтева накнаду штете. Основна идеја која је довела до осамостаљивања посебне мере за одузимање имовинске користи стечене кривичним делом била је, сходно начелу правичности, да се спречи да учинилац задржи било какву корист од извршеног кривичног дела.

Специфичност имовинскоправног захтева огледа се у чињеници да се њоме не остварује ефекат кажњавања учиниоца у правом смислу, него се превасходно покушава реализовати принцип да нико не може остварити корист чинећи кривична дела. У том смислу ни држава не жели да имовинскоправна корист која је стечена незаконитим путем пређе у њено власништво, него јој је циљ да спречи њено задржавање у рукама лица која су је стекла криминалном активношћу и која не би требало да је задрже. Стога је релевантно постојање института имовинскоправног захтева оштећеног. Имовинскоправни захтев омогућује оштећеном накнаду штете која је последица неког кривичног дела. Релевантни предуслови за покретање имовинскоправног захтева у кривичном поступку јесу ти да је овлашћена особа поднела захтев и да он не утиче на одуговлачење кривичног захтева. Ако пак суд процени да би одлучивање о захтеву знатно одуговлачило кривични поступак, законодавац би требало да предвиди обавезу суда да у овом случају суд има обавезу да донесе образложену одлуку о упућивању оштећеног на парницу против које би постојало право жалбе. Право на подношење имовинскоправног захтева је дато оштећеном, али само под условом да се њиме може користити ако исти не би утицао на одуговлачење кривичног поступка.

Спроведено истраживање нам потврђује да у 27 анализираних пресуда није поднет имовинскоправни захтев, што је готово упола мање наспрам поднетих имовинскоправних захтева. На основу тога закључујемо да је потврђена трећа хипотеза која гласи: Институт имовинскоправног захтева је присутан у судској пракси. Питање је шта се заиста догоди са поднетим имовинскоправним захтевима у пракси. На основу спроведеног истраживања дошли смо до закључка да је имовинскоправни захтев у веома малом броју у потпуности решен у кривичном поступку (свега 4), док је с друге стране много већи број предмета у којима је оштећени са имовинскоправним захтевом упућен на парницу (49). Сходно наведеном можемо закључити да је потврђена прва хипотеза која гласи: За највећи број кривичних дела против имовине долази до накнаде штете у парници, а не у кривичном поступку.

Да ли ће доћи до повећања броја поднетих имовинскоправних захтева у великој мери зависи и од броја кривичних дела, тј. поднетих оптужних предлога. Зато смо анализирали укупан број поднетих оптужних предлога за одређена кривична дела против имовине у периоду од примене новог ЗКП, односно од 2014. до 2017. године. На основу добијених података закључили смо да је број ових оптужних предлога у тенденцији опадања, што доводи до потврђивања друге хипотезе која гласи: Број кривичних дела против имовине је у фази опадања. На основу тога се може закључити да ће и број имовинскоправних захтева бити мањи.

Кривичнопроцесно право на недвосмислен начин дефинише појам оштећеног, коме као таквом учеснику у кривичном поступку припадају и одређена права. Анализом развоја кривичнопроцесног законодавства долази се до закључка да је присутна све јача тенденција да се оштећеном признају што већа права која ће му омогућити да активно учествује у кривичном поступку, што се види и кроз приказ процесних права оштећеног у нашем кривичном поступку. Сходно наведеном може се закључити да је законодавац предвидео различит процесни положај оштећеног, с обзиром на својство у којем се појављује, па су сходно томе прописана његова права и

дужности. Наиме, у нашем кривичном поступку оштећени је постао активни и стварни процесни субјект који у поступку развија сопствену доказну активност и тако помаже јавном тужиоцу у вршењу његове основне функције кривичног гоњења, штитећи у исто време и своје индивидуалне интересе. Такође, на основу свеобухватне анализе законских решења долазимо до закључка да она у великој мери омогућавају накнаду штете оштећенима, што доводи до потврђивања четврте хипотезе која гласи: Правна решења у нашем законодавству у потпуности омогућавају накнаду штете оштећеном.

Сам појам оштећеног је прихваћен у великом броју кривичнопроцесних законодавстава, док се у међународним документима користи појам жртва. Ипак, веома често оштећени као кривичнопроцесни појам постаје идентичан појму жртве, пасивног субјекта, као нпр. у кривичноматеријалном праву – оштећени кривичним делом крађе, тешке телесне повреде и сл. Међутим, у неким случајевима пасивни субјект кривичног дела не може да буде оштећени у процесном смислу, зато што је услед кривичног дела изгубио правни субјективитет, као нпр. у случају убиства. Без обзира на наведено, наш ЗКП није увео у кривични поступак жртву кривичног дела, иако се тај термин користи у нашем Кривичном законнику, али не садржи његову дефиницију. На основу наведеног долазимо до закључка да је потврђена пета хипотеза која гласи: Положај оштећеног и жртве нису на исти начин регулисани у Закону о кривичном поступку.

Међутим, ако узмемо у обзир да се у нашем праву подршка жртвама и сведоцима пружа кроз институте посебно осетљивог сведока и заштићеног сведока долазимо до закључка да наш законодавац и поред тога што не уводи кривичнопроцесни појам жртве ипак прописује подршку жртвама кроз посебне институте. За разлику од нашег, Закон о казненем поступку Хрватске је поред појма оштећеног увео кривичнопроцесни појам жртве, а и у законодавствима англоамеричке правне традиције се користи појам жртве. С друге стране, у континенталном праву је присутна шароликост, односно поред употребе појма жртва у националним законодавствима се користи и појам оштећени. На основу анализе нашег законодавства у домену заштите оштећеног може се закључити да су кључни институти за помоћ и подршку оштећенима уређени на адекватан начин, што такође потврђује четврту хипотезу.

С друге стране, што се тиче застарелости потраживања накнаде штете у пракси су присутне неке недоумице. Наиме, модерно право посматра застарелост искључиво као застарелост потраживања у облигационом праву и начин губљења права када долази до настанка природне облигације. Обавеза дужника и даље постоји, али поверилац губи судску заштиту као и могућност природне реализације потраживања. Ипак, и у оквиру института застарелости појављују се спорна питања у судској пракси која се односе на питање дефинисања одговорних лица код застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом, као и питања могућности решавања питања одговорности за кривично дело у парничном поступку решавањем тзв. претходног питања. Стога аутор ове дисертације на основу анализираних спорних питања застарелости потраживања накнаде штете причињене кривичним делом предлаже да је неопходно да законодавац у будућој разради спорне одредбе 377 ЗОО прецизно дефинише на кога се односи одредница „одговорно лице“ како не би долазило до размимоилажења у правној теорији и судској пракси приликом тумачења наведене одредбе.

Визија ресторативне правде је усмерена ка постизању мира у друштвеној заједници путем поправљања односа у друштву, што се односи на све чланове заједнице. На основу анализе концепта ресторативне правде можемо закључити да она представља конструктиван одговор на криминалитет који се бави учиниоцем и његовим прихватањем одговорности за штету коју је нанео кривичним делом, али и за њено поправљање, стављајући у фокус жртву, уз истовремено укључивање друштва које брине и за учиниоца и за жртву. Можемо закључити и да је ресторативна правда, иако представља одговор на нешто што је учињено, реактивног карактера и много је више окренута будућности у односу на класичан кривичноправни систем. Наиме, механизмима ресторативног карактера тежи се да се делује на узроке криминалног понашања, а не на последицу, што је суштина превентивног деловања. О важној улози ресторативне правде говори и чињеница да промене у кривичном законодавству уносе извесне конкретне елементе ресторативне правде у наш традиционално ретрибутивни кривичноправни систем. У прилог

томе можемо навести и број изречених условних осуда у спроведеном истраживању – 34, који није занемарљив. Условна осуда са заштитним надзором коју је увео наш законодавац значи условно одлагање казне и стављање осуђеника на пробу током одређеног временског периода, уз вршење надзора.

Сумирајући резултате спроведеног истраживања може се закључити да се жртви и оштећеном током највећег дела развоја кривичноправних наука није посвећивала довољна пажња, онако и онолико колико је посвећивана пажња неким другим областима и класичним догматско-правним институтима кривичног права. С друге стране, казна, нехат, умишљај или покушај кривичног дела представљају институте о којима се у теорији и пракси кривичних наука вековима расправља.

Свеобухватном анализом резултата добијених како теоријским тако и практичним истраживањем, закључујемо да би требало обавезати суд да када упуту оштећеног на парнични поступак донесе посебно образложено решење о томе, да је потребно омогућити бољу информисаност оштећених о њиховим правима на накнаду штете у преткривичним и кривичним поступцима и да предвиди у корист оштећеног право жалбе на решење о имовинскоправном захтеву, иако постоји могућност да се због овог последњег предлога продужи кривични поступак.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Анализа и тумачење резултата истраживања је јасно, студиозно и оригинално. Стручна и научна анализа обухвата све кључне аспекте од значаја за проблематику истраживања. Истраживање накнаде штете настале извршењем кривичних дела против имовине карактерише потребан квалитет у садржинском и структурном смислу, али и у погледу стила и јасноће излагања. Спроведено емпиријско истраживање је у складу са свим методолошким захтевима.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је докторска дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Дисертација је у потпуности урађена по методологији, плану и садржају који је дат у пријави теме и који је одобрен у поступку оцене подобности кандидата и теме докторске дисертације.

2. Да ли докторска дисертација садржи све битне елементе
Дисертација садржи све битне елементе предвиђене за овакву врсту радова.

3. По чему је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат оригиналан допринос науци, односно уметности

Оригиналност и допринос докторске дисертације се огледа у целовитој теоријској и практичној анализи накнаде штете настале извршењем кривичних дела против имовине. Упркос веома богатој и разноврсној пракси кажњавања, научној обради пенолошких проблема приступило се касно. Санкције имовинскоправног карактера присутне су већ дуго времена у нашем кривичном законодавству, али се може рећи да теоријски нису у довољној мери проучаване. Стога се истиче значај проучавање теме, као и потреба за њеним истраживањем. С обзиром на чињеницу да кривична дела против имовине заузимају високо место у укупној структури криминалитета произилази постојање нарочите потребе да се питање накнаде штете извршењем ових кривичних дела детаљно испита и анализира. Такође, истраживање има велику вредност јер се последњих година актуелизовало питање правног положаја оштећеног и минималних стандарда који му морају бити гарантовани у кривичном поступку. Кандидат предлаже конкретна решења и јасно указује на одређене проблеме који настају приликом извршења накнаде штете настале извршењем кривичних дела против имовине. Такође, кандидат је приступио критичком преиспитивању обимне и савремене литературе из предметне области.

4. Недостаци докторске дисертације/докторског уметничког пројекта и њихов утицај на резултат истраживања

Докторска дисертација нема недостатака.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта, комисија предлаже:

Имајући у виду предмет и циљ докторске дисертације, значај и актуелност истраживања, његов обим и домет, као и методолошки приступ истраживању, њен хипотетички оквир и потврђеност хипотеза, као и научни допринос теорији и пракси, Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата **Далибора Крстића**, под насловом „**Накнада штете настале извршењем кривичних дела против имовине**“ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и одобри јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.